

Opracowanie przygotowane w ramach projektu:
OBYWATELU MASZ PRAWO!

Tytuł opracowania:

*Zwalczanie handlu ludźmi
(nota informacyjna)*

Autor opracowania:

Dr Anna Hadała-Skóra

Handel ludźmi zaliczany jest do form współczesnego niewolnictwa. Jest poważnym przestępstwem, które w sposób rażąco narusza podstawowe prawa człowieka. W prawie polskim pojęcie handlu ludźmi zdefiniowane zostało w ustawie z dnia 6.6.1997 r. Kodeks karny¹. Zgodnie z zawartą w art. 115 § 22 definicją: *Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem: 1) przemocy lub groźby bezprawnej, 2) uprowadzenia, 3) podstępny, 4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, 5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności, 6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą – w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka albo w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1–6*².

Należy podkreślić, że dopuszczenie się przestępstwa handlu ludźmi stanowi naruszenie godności tj. niezbywalnego prawa każdego człowieka. Prawo godności zostało zagwarantowane między innymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2.4.1997 roku³, a także w wielu porozumieniach międzynarodowych (w tym również dyrektywach unijnych)⁴. Współcześnie handel ludźmi przybiera wiele

¹ Ustawa z dnia 6.6.1997 r. Kodeks karny (Dz. Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553 ze zm.). Z kolei art. 189a określa konsekwencje prawne popełnienia tego przestępstwa: „§ 1. Kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20. § 2. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”

² Wprowadzone w drodze nowelizacji 2010 roku zmiany były związane z zobowiązaniami Polski na gruncie międzynarodowym. Wynikały one z Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, który stanowił uzupełnienie Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej (Dz.U. z 2005 r. poz. 160). Dodatkowo, Polska zobowiązana jest do penalizacji handlu ludźmi w związku z: decyzją ramową Rady UE 2002/629 WSiSW z 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz.Urz. WE L 203, s. 1), jak również w związku z Konwencją Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi 16 maja 2005 r., sporządzonej w Warszawie (Dz.U. z 2009 r. poz. 107) oraz dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar. Warto dodać, że regulacja ta zastąpiła decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz.Urz. UE L 101, s. 1). A. Zoll, *Komentarz do art. 189(a)*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część I. Komentarz do art. 117- 211a*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, dostęp LEX.

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2.4.1997 r., (Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483, ze zm.). Zgodnie z art. 30 „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”.

⁴ Dane za stroną internetową: <https://www.gov.pl/web/mswia/przeciwdzialanie-handlowi-ludzmi> (data dostępu 10.11.2023).

różnych form. Jest zjawiskiem dynamicznym i elastycznym. Częste zmiany mają na celu udaremnienie podejmowanych wysiłków organów ścigania⁵.

Efektywne przeciwdziałanie, a także walka z przestępstwem handlu ludźmi wymaga współpracy oraz udziału wielu podmiotów administracji rządowej a także organizacji pozarządowych. W Polsce Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji ponosi odpowiedzialność za podlegające mu jednostki. Podmioty te realizują zadania polegające na ściganiu oraz zwalczaniu handlu ludźmi. Ponadto MSWiA odpowiada również za monitorowanie i koordynację działalności podmiotów administracji publicznej w ramach przeciwdziałania handlowi ludźmi. Szczególną uwagę należy zwrócić na działania realizowane przez Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele reprezentujący podmioty wyrażające zainteresowanie walką z handlem ludźmi. Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi zajmuje się między innymi takimi kwestiami jak proponowanie, a także opiniowanie działalności zmierzającej do skutecznego zapobiegania, a także zwalczania handlu ludźmi, dokonywanie oceny realizacji Krajowego Planu Działań przeciw Handlowi Ludźmi⁶.

Rada Ministrów w dniu 17 listopada 2021 roku przyjęła obowiązujący na lata 2022 - 2024 Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi. Jest to dokument, który określa zadania składające się na obszar działań mających na celu przeciwdziałanie zjawisku handlu ludźmi⁷. Istotą Krajowego Planu Działań jest chęć zapewnienia warunków niezbędnych dla efektywnego przeciwdziałania zjawisku handlu ludźmi w Polsce, a także udzielenie wsparcia dla osób poszkodowanych przez to przestępstwo⁸.

Zwalczanie handlu ludźmi jest zjawiskiem o zasięgu globalnym. Działania podejmowane w celu przeciwdziałania handlu ludźmi wymagają intensywnej współpracy pomiędzy wieloma podmiotami. Z tego względu konieczne jest współdziałanie, ciągłe podnoszenie świadomości w tym obszarze, jak również działalność na trzech poziomach, tj.: krajowym, regionalnym oraz międzynarodowym. Niewątpliwie,

⁵ Dane za stroną internetową: <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/HT-toolkit-en.pdf> (data dostępu: 10.11.2023).

⁶ Dane za stroną internetową: <https://www.gov.pl/web/mswia/przeciwdzialanie-handlowi-ludzmi> (data dostępu 10.11.2023).

⁷ Dane za stroną internetową: <https://www.gov.pl/web/handel-ludzmi/krajowy-plan-dzialan-przeciwko-handlowi-ludzmi-na-lata-2022-2024> (data dostępu: 10.10.2023).

⁸ *Ibidem*. Wśród najważniejszych zadań można wyróżnić: 1) podnoszenie świadomości społeczeństwa dotyczącej handlu ludźmi; 2) zwiększenie efektywności działań podejmowanych przez instytucje, które są odpowiedzialne za ściganie przestępstwa handlu ludźmi przez udoskonalanie środków prawnych oraz struktur, a także wdrażanie najlepszych praktyk; 3) podnoszenie standardów w zakresie działań mających na celu wsparcie ofiar handlu ludźmi; 5) rozszerzanie wiedzy dotyczącej zjawiska handlu ludźmi a także skuteczności podejmowanych działań szczególnie w kontekście pracy przymusowej; 4) podnoszenie kwalifikacji i umiejętności osób pełniących funkcje przedstawicieli instytucji oraz organizacji przeciwdziałających handlowi ludźmi oraz udzielaniu wsparcia ofiarom tego przestępstwa, pogłębianie współpracy na płaszczyźnie międzynarodowej.

środkiem zapobiegawczym o wysokiej skuteczności w walce z tym zjawiskiem jest profesjonalna wymiana wiedzy specjalistycznej między jednostkami, które zajmują się zwalczaniem handlu ludźmi⁹.

---

⁹ Dane za stroną internetową: <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/human-rights/combating-trafficking-in-human-beings/vienna-conference-on-combating-trafficking-in-human-beings-boundaries-and-frontiers-in-human-trafficking-19-october-2023> (data dostępu: 23.10.2023).